

Отримано: 20.11.2022

Прорецензовано: 24.12.2022

Прийнято до друку: 27.12.2022

e-mail: elena_palkevitch@yahoo.fr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3575-8471>

Researchgate ID: Olena_Palkevich

Google Scholar: Olena_Palkevych

DOI: 10.25264/2519-2558-2022-16(84)-106-111

Палькевич О. С. Інновації в сучасному українському університеті в умовах реформування вищої освіти України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 16(84). С. 106–111.

УДК: 811'243:378.016]:001.895](477)

Палькевич Олена Сергіївна,
викладач, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ІННОВАЦІЇ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті досліджено поняття інновації в сучасній освіті України, яка знаходиться в стані реформування і розглядається МОНУ як є одна з трижневих характеристик освітнього процесу в країні з огляду на наш курс інтеграції до наукового й освітнього простору Євросоюзу.

Інновація в освіті розуміється авторкою як оновлення системної діяльності галузі, що відбулось завдяки впровадженню комплексу заходів (нових підходів, технологій навчання), результатом якого стало підвищення ефективності її функціонування. Дихотомічна природа інновації розглянута як поєднання її статичного аспекту (констатація змін, що відбулись) і динамічного (сам процес оновлення).

Освітні інновації в Україні стали можливі завдяки демократизації суспільства та створенню загального інноваційного середовища, яке заклало інтелектуальні основи для реалізації оновлень у національних ЗВО.

На основі аналізу системних змін, які були запропоновані Міністерством (зняття державної монополії на освітню діяльність) та застосування інноваційних технологій, притаманних європейській системі освіти (кредитно-модульна система, інтерактивне навчання, проектні технології, особистісно-орієнтований підхід до підготовки фахівців, дистанційне та змішане навчання) було констатовано створення більш гнучкої системи функціонування для університету О. Гончара та його підрозділів (змога здійснювати власний менеджмент та самостійність у створенні змісту навчання, вибору цілей і засобів навчання, планування науково-дослідницької діяльності) та більш студентоцентричної та мотивуючої системи для студентів (можливість вибору видів роботи і завдань, видів навчальної інформації, з огляду на етапи роботи та когнітивні профілі студентів). Отже, інновації, яких зазнала освітня галузь, є прогресивними, але потребують економічної підтримки і додаткового системного осмислення.

Ключові слова: інновація, освітні технології навчання, результативність інновацій, навчання іноземної мови, кредитно-модульна система, інтерактивне навчання, проектні технології.

Olena Palkevych,
Teacher, Oles Honchar Dnipro National University

INNOVATIONS IN THE MODERN UKRAINIAN UNIVERSITY IN THE CONDITIONS OF REFORM OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

The article explores the concept of innovation in modern education of Ukraine, which is going through reforms and is referred to by the Ministry of Education and Science of Ukraine as one of the key characteristics of the country's educational process in terms of integration into academic and educational framework of the European Union.

Educational innovation is seen by the author as an upgrade of the entire system, which was made possible with the introduction of an appropriate action plan (new approaches, teaching methods), which improved the system's performance.

The dichotomous nature of innovation is studied as a combination of its static (the statement of the changes that have occurred) and dynamic (the upgrading process as such) aspects.

Educational innovations in Ukraine were enabled by the democratization of society and the creation of an overall innovative environment, which laid the intellectual foundation for implementing innovations in national higher education institutions.

Based on the analysis of fundamental changes suggested by the Ministry (eliminating education monopoly) and the use of innovative technologies intrinsic to the European education system (credit-module system, interactive learning, person-oriented approach to professional training, distance and blended learning), the author has testified to a more flexible operation system for Oles Honchar Dnipro National University and its subdivisions (the possibility of subdivision-bound management and independence in content development, choice of learning aims and methods, planning research work) as well as to a more student-centered and student-motivating approach (the possibility of choosing activities and tasks, types of educational information leaning on the lesson stages and student's cognitive profiles). Therefore, educational innovations are forward-looking, yet they require financial support and in-depth understanding.

Keywords: innovation, education technologies, innovations-based performance, foreign language teaching, credit-module system, interactive learning, project-based learning.

Постановка проблеми. З 2010 року Європейська комісія анонсує нові перспективи розвитку «Європа 2020», що конкретизуються в намірі досягнення «розумного, сталого та інклюзивного» зростання, побудованого на «знаннях та інноваціях». (Commission européenne, 2010). Тож інновації розглядаються тут як один з стовпів руху в майбутнє.

Зі свого боку, з 2017 року наша країна заявляє про мету «інтегрувати вищу освіту й науку України в освітній та дослідницький простір Європейського Союзу». Ця заява МОНУ стає ще більш актуальною після отримання нами нового статусу – кандидата на членство в ЄС. (Реформа освіти та науки, б.р.). Базовим очікуванням від впровадження змін в системі національної освіти є формування нового типу випускника ЗВО, що уособлює в собі три основні якості: 1) є цілісною та усебічно розвинутою особистістю, компетентною та конкурентноспроможною; 2) громадянином з активною позицією,

який поважає гідність і права людини, 3) інноватором, налаштованим учитися впродовж життя та змінювати на краще навколишній світ. (Про освіту: Проект закону України, 2017).

Отже, здатність до інновацій є однією з стрижневих характеристик учасників освітнього процесу (і тих, хто навчається, і тих, хто навчає), у відповідності до нашої орієнтації на курс європейського розвитку, що розглядається керівниками освітнього процесу України як іманентна властивість навчання-викладання, підготовки високоякісних фахівців. Важливим є той факт, що окрім МОНУ та дотичних до нього інституцій, які відповідають за якість освіти (УЦОЯО, ДСЯОУ), над освітньою реформою працює Міністерство цифрової трансформації України.

Безпосереднє залучення цифрових мультимедійних засобів для віртуальної аудиторної роботи виявилось актуальним, в першу чергу, через потребу у *дистанційному навчанні* протягом двох останніх «ковідних» років і посилюється через розповсюдження он-лайн навчання в умовах військового стану. Набутий в цій галузі досвід дозволяє зробити певний аналіз результатів нового способу навчання-викладання в ЗВО.

На основі зазначеного авторкою ставляться в статті наступні питання: Що саме розуміється під інновацією в системі вищої освіти? Чи обмежується вона застосуванням інформаційних ресурсів та технологій, переважно комп'ютерних, в навчальній діяльності, чи йдеться перш за все про зміну підходів до процесу викладання, про сприяння розвитку науково-дослідницької роботи здобувачів вищої освіти з можливістю застосування її результатів? Чи допомагає вона досягти орієнтації навчання на потреби студентів та на розвиток їх автономії? Чи заклало підґрунтя низхідне впровадження у навчання, тобто впровадження шляхом політичних рішень («*top-down*»), нових технологічних засобів в навчальний процес задля їх добровільної подальшої інтеграції за ініціативи викладачів та студентів, тобто висхідного впровадження технологій («*bottom-up*»)? І, нарешті, чи є інновація в освіті прогресивною?

Метою цієї статті є вивчення інноваційної діяльності в системі вищої освіти України та її **втілення** в процесі викладання іноземної мови в ДНУ ім. Олеся Гончара. *Об'єктом дослідження* є поняття інновації у ЗВО, інноваційних засобів, форм, прийомів, а її *предметом* є аналіз **результативності** впровадження інформаційних технологій у викладанні іноземної мови в університеті Олеся Гончара, виявлення здобутків та недоліків інноваційної діяльності даного структурного підрозділу університету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін «інновація» вперше увів у вжиток Й. Шумпетер, основоположник інноваційної теорії економічного розвитку, і визначив її як комбінацію «нових предметів споживання, нових методів виробництва і транспортування, нових ринків і нових типів промислової організації». (*L'innovation selon Schumpeter*, 2019). Потребу в інноваціях в широкому сенсі досліджували, І. Ансофф, А. Анслунд, П. Брентон, С. Клайн, Я. Корнаї, Р. Лукас, М. Портер, Н. Розенберг, П. Самуельсон, Г. Чесбро та ін. (Стратегія інновацій, 2022: 306). Дослідження інновацій в освітній діяльності також почалось зарубіжними вченими в 60-х роках ХХ ст. і мають яскраво виражений прикладний характер. Як пише І. Дичковська, вони стосуються як теоретичних, так і практичних аспектів, рекомендацій щодо введення та функціонування інноваційних проєктів. Проблеми інновацій досліджують К. Ангеловські, Х. Барнет, Д. Гамільтон, У. Кінгстон, М. Майлз, А. Хаберман. (Дичковська, 2015).

В Україні, як зазначає Л. Буркова, термін першими почали вживати журналісти у 80-х роках ХХ століття, а потім і професіонали стали позначати терміном «інновація» процеси перебудови ще тоді радянської педагогічної системи (Буркова, 2001). Сучасні вітчизняні розвідки з заявленої тематики стосуються питань запиту українського суспільства на інновації в різних галузях, спроможності нашої освіти здійснити інноваційний прорив, моделювання інноваційних процесів та основних інноваційних тенденцій в контексті євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти України. Але попри чисельні аналізи інноваційної діяльності українських ЗВО кожна окрема галузь і кожен заклад потребує предметного вивчення, оскільки немає універсальних рецептів успіху.

Викладення основного матеріалу. В основі слова інновація етимологічно лежить латинський іменник «*innovātiō*», тобто зміна, оновлення. У вигляді слова «novation» воно вживається у французькій юридичній мові з ХІІІ ст., з ХVІІ ст. поширюється в формі «innovation» на політичну сферу, в наукових дослідженнях з'являється у ХІХ ст., а в економічному і сучасному сенсі вживається лише з ХХ ст. після його застосування Йозефом Шумпетером.

В Україні з 2002 року діє Закон України «Про інноваційну діяльність», який постійно оновлюється, де інновації розглядаються як «новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» (Про інноваційну діяльність: Закон України, 2007).

Великий тлумачний словник сучасної української мови виділяє три основних значення слова інновація. По-перше, – це нововведення. Наприклад: інновація освіти. По-друге, – це комплекс заходів, спрямованих на впровадження в економіку нової техніки, технологій, винаходів і т. ін. Наприклад: фінансові інновації. І, нарешті, в суто лінгвістичному сенсі йдеться про нове явище в мові (Інновація, б.р.).

Французький тлумачний словник Ларусс (*Larousse*) також трактує інновацію як впровадження нового, конкретизуючи, що йдеться про новий продукт, нове обладнання або новий засіб виробництва (технологію). Тут важливо зазначити, що більш точним був би термін «оновлений» продукт, а не новий, оскільки інакше йтиметься про плутанину в поняттях винахід (створення нового) і інновація. Другий сенс, як і в українському визначенні, нас знову відсилає до процесу запровадження нового від зародження ідеї до її матеріалізації шляхом проходження певних етапів. І третє розуміння поняття охоплює нововведення як впливовий механізм, що може призвести до створення нових соціальних норм (*Innovation Larousse, n.d.*).

Отже, під інноваціями в широкому сенсі розуміють нововведення в певній галузі як результат системної діяльності, що передбачає комплекс заходів для їх впровадження з метою підвищення ефективності функціонування цієї галузі. Очевидно, що поняття інновації розглядається в певній дихотомії його статичного аспекту (результат: поява оновленого продукту або технології) і динамічного (сам процес оновлення) з метою якісного покращення початкових показників і / або змін в системі.

Останнім часом через активний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій інноваційна діяльність сприймається перш за все як процес модернізації тієї чи тієї сфери за допомогою комп'ютерної техніки та систем зв'язку. Це,

безперечно, має місце, особливо в плані пошуку інформації, можливостей її оброблення, поширення та обміну нею, а також створення інтерактивних можливостей для забезпечення діяльності галузі. Але не менш важливими є процеси інновацій саме на рівні ідей, підходів до організації освітньої системи, тобто в широкому сенсі – на рівні впровадження нових освітніх технологій. Освітні технології завжди пов'язані з плануванням системи освіти, постановкою її цілей і завдань і мають стратегічне значення. В освітній сфері впровадження інформаційних технологій зазвичай можливе за умови створення інноваційного середовища, яке сприяє її продуктивному функціонуванню, її оновленню та своєчасному реагуванню на потреби сьогодення. Створення такого середовища може розглядатись скоріше як зовнішній стимулюючий фактор на рівні МОНУ (нове розуміння цінностей освіти, законодавче врегулювання, фінансування наукових досліджень, Європейська інтеграція сфери науки та інновацій, зокрема через розвиток наукометричної бази даних), який сприяє здатності кожного окремого ЗВО генерувати нові ідеї та концепції для досягнення пріоритетних цілей освітньої галузі. Роль закладу вищої освіти в цьому контексті полягає в реалізації основних напрямків інноваційного розвитку, запропонованих міністерством, плануванні своєї інноваційної освітньої діяльності та сприянні інноваційним процесам в різних підрозділах закладу. Наприклад, в ДНУ імені Олеся Гончара був запроваджений перехід до інноваційного менеджменту, здійснюється стимулювання та фінансування наукової та інноваційної діяльності викладачів і студентів. Університет бере участь у Всеукраїнських та міжнародних виставках, консорціумах, втілює передові розробки викладачів на підприємствах та установах області. В навчальній діяльності інноваційні процеси стосуються в першу чергу застосування західноєвропейських технологій та практик навчання, особливо після переходу України з 1999 р. на єдину європейську освітню систему – Болонську.

Одним з найважливіших нововведень в українських університетах стала Модульна технологія навчання, яка використовує тематичний розподіл всього матеріалу навчальних дисциплін не на окремі заняття, а на певні інформаційні блоки – модулі. Вивчення модулів за програмою здійснюється на основі цілей та завдань навчання і передбачає формування знань, вмінь та компетентностей з різних дисциплін, а також поточний і семестровий контроль викладачем і самоконтроль здобувачем вищої освіти результатів своєї навчальної діяльності. Модульно-рейтингова система організації навчання надає можливість засвоювати зміст дисциплін як за допомогою викладача при синхронному типі навчання під час аудиторної роботи (керуваної (*face-to-face*) та самостійної), так і без його допомоги, поза аудиторією, при навчанні асинхронному, а також отримувати оцінки за різні види діяльності, передбачені програмою в якості заходів оцінювання результатів вивчення модулів. Така технологія постійно допрацьовується. Вона сприяє розвитку автономії студентів, підвищенню рівня їх самоорганізації, тим більше, що для досягнення поставленої перед ними мети їм надається навчально-методичний комплекс для опанування курсу (банк завдань, методичний посібник з вивчення навчальної дисципліни та рекомендації щодо самостійної роботи тощо).

Наступна інноваційна технологія, що побудована на ідеї активної взаємодії здобувачів вищої освіти для досягнення результатів навчання, має назву *Технологія інтерактивного навчання*. Ідея взаємодії в навчальному процесі не є новою, оскільки вертикальна модель взаємодії викладач – студент та викладач – група існувала завжди. Але демократизація суспільства викликала потребу горизонтальних інтеракцій, в тому числі в системі освіти. Так виникла концепція взаємонавчання або «спів-навчання», по аналогії з поняттям «спів-дії» (*co-action* в термінології К. Пюрена), або в процесі здобуття знань, формування і систематизації вмінь та навичок, а також взаємооцінювання («спів-оцінювання»), результатів навчання (Puren, 2007).

Важливою формою аудиторної та поза аудиторної роботи стала робота в ротаційних / динамічних групах (в біномах, в середніх та міні-групах), яка дозволяє, з одного боку, залучити всіх одночасно до роботи, що особливо важливо при роботі на практичних та семінарських заняттях, а з іншого, надати можливість кожному студенту зробити власний внесок в процес пізнання, обміну знаннями, думками, стратегіями. Інтерактивна технологія базується на діалозі, на вмінні дискутувати, критично мислити, аналізувати та брати до уваги інші думки. При такій технології значно змінюється роль викладача, який більше не є єдиним джерелом знань (що стає очевидним в епоху Інтернету) і головним керівником процесу, а скоріше гідом і провідником, консультантом, і це передбачає принцип певної рівності позицій і більш довірливих стосунків між студентами та викладачами. Найбільш відомими формами інтерактивних технологій є: дискусії, рольові ігри, «мозковий штурм», дебати, обговорення, інтерактивні презентації. В цілому, робота в групах виникає на різних етапах аудиторної роботи і має різні цілі. При асинхронній роботі спів-навчання в групах найчастіше застосовується для виконання проєктної діяльності, але це окрема технологія навчання, яка буде представлена нижче. Певні види самостійної позааудиторної роботи можуть бути виконані в інтерактивному режимі завдяки інформаційно-комунікаційним через співпрацю між студентом та електронним гаджетом, який пропонує інтерактивний інтернет-контент – завдання для відпрацювання певних навичок. У вивченні іноземних мов тут йдеться про інтерактивні тести, квізи, вправи тощо, що дають змогу моментальної перевірки результатів. Таким чином, інтерактивні технології дозволяють більш активно задіяти максимальну кількість студентів до колективно-групової навчальної діяльності, посилити їх саморефлексію, аналіз цілей, завдань та досягнутих результатів.

Проектні технології в навчанні стають особливо актуальними в ЄС після 2000 року у зв'язку із розширенням внутрішньо європейського співробітництва та міжуніверситетської мобільності (програма *Erasmus mundus*). Вища освіта ставить на меті наближення академічного середовища до практичної суспільно-корисної діяльності з її прагматичними завданнями. Студенти постають як діючі суб'єкти суспільства, актори, і їх соціалізація під час навчання (орієнтованого на спілкування, сумісну діяльність, досягнення конкретних результатів) проходить у формі роботи над колективними проєктами. Н. С. Назаренко визначає проєктну діяльність здобувачів вищої освіти як «спільну, обґрунтовану, сплановану й усвідомлену діяльність, що має загальну мету, узгоджені методи, і спрямована на формування в них певної системи інтелектуальних і практичних умінь» (Назаренко, 2011). В галузі вивчення іноземних мов заняття перетворюються на «мовні лабораторії», де створюється міні-модель майбутніх планованих процесів, які потребують мовленнєвих, загально-людських і суспільних компетентностей: організаційних навичок (постановка реальних завдань, їх послідовність та планування часу на їх виконання, розподіл роботи між виконавцями, обрання стратегій роботи, прийняття рішень), експериментування, вміння мислити, шукати та аналізувати інформацію іноземними мовами, вміння комунікувати, знаходити компроміси, працювати самостійно і в групах тощо. Крім того, проєктна діяльність розвиває творчі здібності студентів, уяву, їх прагнення

до самовираження та оригінальності у виборі форми кінцевого продукту. Безперечним позитивним моментом проектного навчання є те, що воно підвищує їх мотивацію, дозволяє самостійно вибудувати процес роботи і отримати результат, проаналізувати власний досвід, оцінити здобутки і недоліки при виконанні проекту та відчуття свою соціальну значимість.

Важливою технологією навчання у сучасному ЗВО є *Особистісно орієнтований підхід до підготовки фахівців*. Він полягає в створенні для кожного студента можливості для здійснення більш індивідуалізованого навчання, згідно з його індивідуальними особливостями, інтересами і потребами. Мета – розвивати індивідуальні здібності студента, його вміння навчатись, автономію та самооцінку. Ця технологія ґрунтується на диференціації освітніх компонентів, способів і прийомів навчання та оцінювання. Стосовно освітніх компонентів, найціннішою для студентів є можливість особистого вибору додаткових навчальних дисциплін, спецкурсів, тематики науково-дослідної роботи, місця та змісту виробничої переддипломної практики. Цей вибір з кожним роком стає все більше значущим. При обранні способів та прийомів навчання беруться до уваги когнітивні особливості здобувачів вищої освіти, тобто їх способи сприйняття та аналізу інформації взагалі і навчального матеріалу зокрема. За каналом сприйняття розрізняють студентів аудіалів, візуалів, кінестетиків та вербалів; за типом інтелекту за Г. Гарднером, логіко-математичний профіль, лінгвістичний, тілесно-кінестетичний, музичний, просторовий, міжособистісний та внутрішньо-особистісний; за типами когнітивно-стильової організації особистості, а за Р. Стернбергом, тих, хто має аналітичний, творчий і практичний інтелект (Теорії інтелекту). На думку Н. Коструби, студентів поділяють на полезалежних–полenezалежних; аналітичних–синтетичних; гнучких–ригідних (Коструба, 2020); за особливостями формування когнітивних дій при сприйнятті та продукуванні мовлення в класифікації О. Назимко на студентів-теоретиків, студентів-практиків і метакогнітивних студентів (Назимко, 2018). Ці типології різних профілів студентів не є вичерпними і потрібні перш за все не для побудови індивідуального навчання для кожного, але для врахування різних стилів навчання при поданні матеріалу, його систематизації та оцінюванні знань та вмінь здобувачів вищої освіти, що має призвести до підвищення їх мотивації за рахунок варіювання модальностей навчання, наочних та аудіо-відео-матеріалів, особливо в період розквіту інформаційно-комунікаційних технологій. Принцип особисто-орієнтованого підходу враховується і при підсумковому контролі, коли підсумкова оцінка є кумулятивною й складається з певних елементів контролю, певних завдань, які потрібно виконувати протягом семестру з можливістю індивідуального переосмислення зауважень і покращення оцінки. Важливим є перехід від поняття «зараховано – не зараховано» до поняття «недопрацьовано – допрацьовано», що має підвищити персональну відповідальність студентів за результати власного навчання.

Особистісно-орієнтовані технології поставили в сучасному ЗВО питання про перегляд навчання на основі методів засвоєння знань, що прийшли з логіки. Поряд з традиційно продуктивними для університетів методами, такими як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, виокремлення, конкретизація, гіпотеза констатується збільшення ролі індукції в поясненні навчального матеріалу при вивченні іноземних мов на відміну від дедуктивних методів, притаманним пасивним методикам. Це пояснюється зміною ролі студентів, більш активної у здобутті знань. Роль викладача звужується до допомоги в розумінні та аналізі прикладів, підборі наочності та в більшій мірі підведенні студентів до узагальнення та формулювання правил. При цьому метод дедукції також застосовується, зокрема, для пришвидшення опанування матеріалу, особливо теоретичних знань, лекційної складової навчальної програми.

Стосовно безпосередньо інформаційних технологій, то, безумовно, наш університет і кафедра романо-германської філології включно активно залучає до навчання різні інтернет-ресурси WEB 1.0 (автентичні матеріали для опрацювання лінгвістичного і соціолінгвістичного матеріалу) та WEB 2.0 (інтерактивні ресурси для автоматизації лексико-граматичних навичок або для оціночних тестів). Останні роки наші студенти регулярно працюють он-лайн на платформі Майкрософт 365 (Teams, Forms, OneNote тощо), яка себе добре зарекомендувала і буде, безперечно залучена в подальшій роботі навіть при очному навчанні (для впровадження змішаного навчання, а саме моделі, відомої як «ротація лабораторій» в термінології К. Крістенсена (Blended learning models), та елементів моделі «перевернутий клас»). Такі технології сприяють втіленню студентоцентричного підходу в університеті та зміцненню ролі викладача як організатора сумісного продуктивного студентсько-викладацького навчального простору.

Основні висновки. Інноваційні технології в системі вищої освіти України – це перш за все матеріалізація ідеї стратегічного оновлення підходів до навчання у ЗВО на основі загальної мети – інтеграції в європейський освітній простір, яка була поставлена в 1999 році (приєднання до Болонської системи), конкретизована з огляду на потребу інновацій в освіті у 2010 і набула особливого значення у 2022 році після отримання статусу кандидата на членство в ЄС. Освітні інновації стали можливі завдяки створенню в суспільстві інноваційного середовища в різних галузях (економіка, виробництво, торгівля, інформаційні технології тощо), яке заклало інтелектуальні та матеріальні основи для їх впровадження у національних ЗВО. В даному випадку зміни в освітніх технологіях можуть розглядатися як інноваційні, оскільки, з одного боку, вони призвели до нашої певної відповідності вимогам до навчання / викладання в європейському освітньому просторі, а з іншого, допомогли у створенні більш сучасної системи освіти в Україні.

Покращення якості системи освіти в українських університетах виражається в більшій мірі в її демократизації: орієнтація на певну автономію, самостійність ЗВО у створенні змісту навчання, навчальних планів, програм навчальних дисциплін, вибору цілей і засобів навчання, планування науково-дослідницької діяльності, організації функціонування закладів вищої освіти. Це дає змогу університетам здійснювати власний менеджмент, наприклад, стимулювати наукову та інноваційну роботу своїх підрозділів. Попри це, на жаль, університети не є повноцінними суб'єктами науково-економічної діяльності, тому більшість з них не в змозі забезпечити свою фінансову незалежність, стійкість, високий рівень технічної та інформаційної оснащеності й потребують значних дотацій з боку держави, яких вона надати не може. Вочевидь, вищій освіті потрібна якась нова система фінансування, щоб покращити вже отримані здобутки від зняття державної монополії на освітню діяльність. З іншого боку, застосування інноваційних технологій, запропонованих МОНУ, таких як кредитно-модульна система, інтерактивне навчання, проектні технології, особистісно-орієнтований підхід до підготовки фахівців створили більш гнучку систему навчання для здобувачів вищої освіти, надаючи їм можливість різних видів роботи (синхронної / асинхронної, он-лайн / оф-лайн / змішане навчання / перевернутий клас), доступ до різних видів навчальної інформації (текстової, графічної, іконічної, аудіо та відео, тестової тощо), створення завдань для різних типів занять та для різних

когнітивних профілів студентів. Ці нові технології дійсно покликані сприяти розвитку у здобувачів вищої освіти не тільки теоретичних, але й спеціалізованих практичних навичок і компетентностей та формуванню в них більшої автономії, більш відповідального ставлення до власних результатів у навчанні. На жаль, в останні 3 роки через епідеміологічну та воєнну ситуації важко оцінити справжній ефект цих системних змін, оскільки достатня кількість студентів не демонструє методичного і свідомого ставлення до своєї академічної успішності. Це може пояснюватись, безумовно, певними складнощами їх доступу до занять, але, на нашу думку, також може бути спричинено відсутністю в них достатньої мотивації до навчання, оскільки заклади вищої освіти через брак студентів не можуть жорстко боротись з їх «неуспішністю» і формують таким чином певну кількість неконкурентноздатних спеціалістів, які не відповідають вимогам вільного ринку. І навпаки, відповідальні студенти іноді втрачають мотивацію через знецінення отримуваних ними кваліфікацій, які не дають їм доступу до високооплачуваних робочих місць, тому відсоток випускників, що працюють за фахом по закінченні навчання, постійно знижується. Певна кількість найкращих випускників продовжує свою освіту за кордоном в надії залишитись там працювати. Це комплексна проблема, яка потребує вирішення. Можливим напрямком до вирішення може стати створення державного замовлення на підготовку фахівців у відповідності до економічних потреб держави і заохочення студентів, особливо бюджетної форми навчання, до роботи за фахом. Отже, інновації, яких зазнала освітня галузь в новому сторіччі, є прогресивним і позитивно сприймаються студентами і викладачами ЗВО, але потребують економічної підтримки і додаткового системного осмислення.

Перспективи. МОНУ вбачає перспективним з точки зору інноваційних процесів в освіті розвиток неформальної освіти, мета якої максимально збільшити доступ громадян України до персоналізованої, побудованої на власних потребах освіти, яку можуть запропонувати, наприклад, он-лайн-платформи (такі як потужний громадський безкоштовний он-лайн-курс «Prometheus»). Нам це видається дуже правильною ідеєю з точки зору ще більшої демократизації освіти та підвищення загального рівня освіченості, в тому числі, спеціальної, українських громадян. Проте це ніяк не відміняє потребу у висококваліфікованих спеціалістах і науковцях, які можуть бути підготовлені й здійснюватимуть свою професійну діяльність лише на базі сучасних високотехнологічних ЗВО, які на відміну від громадських проєктів повинні надавати дещо елітарну, надсучасну освіту і бути підтриманими державою як основні осередки науково-освітньої діяльності і розвитку національних інноваційних технологій.

Література:

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. 3-тє видання, виправлене — Академвидав, 2015, 34 с.
2. Інновація. Великий тлумачний словник сучасної мови, б.р. URL: <https://slovnuk.me/dict/vts/%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 05.12.2022).
3. Коструба Н. Когнітивно-стильова характеристика комунікативної компетентності студента. *Psychological Prospects Journal*, Вип. 35, 2020. С. 68-82. DOI: 10.29038/2227-1376-2020-35-68-82
4. Назаренко Н. С. Проєктна діяльність як засіб формування професійної компетентності майбутніх перекладачів, 2011. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/8_2011/28.pdf (дата звернення: 05.01.2023)
5. Назимко О.В. Когнітивні особливості формування розумових дій студентів при прийнятті та породженні іншомовного висловлювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки*, Вип. 1, том 1, 2018. С. 140.
6. Про інноваційну діяльність: Закон України за станом на 04.07.2007 р. № 40-IV (зі змінами і доповненнями). / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 05.12.2022).
7. Про освіту: Проєкт закону України, 2017. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reforms/proekt-zu-pro-osvitu-1.pdf> <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reforms/proekt-zu-pro-osvitu-1.pdf> (дата звернення: 30.06.2022).
8. Реформа освіти та науки, б.р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti>. (дата звернення: 24.06.2022).
9. Стратегія інновацій в системі. *Бібліотека підручників та статей Posibniki*, 2022С.306. URL: : <https://posibniki.com.ua/post-strategiya-innovacii-v-sistemi> (дата звернення: 15.01.2023).
10. Теорії інтелекту, б.р. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%97_%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83 (дата звернення: 05.01.2023)
11. Blended_learning_models, n.d. URL: <https://www.christenseninstitute.org/blended-learning/> (дата звернення: 28.07.2021)
12. Commission européenne (2010). *Europe 2020. Une stratégie pour une croissance intelligente, durable et inclusive*. Bruxelles, le 3.3.2010. URL: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20FR%20BARROSO%20-%20Europe%202020%20-%20FR%20version.pdf> (дата звернення: 30.11.2022).
13. Innovation Larousse, n.d. URL: <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/innovation/43196#:~:text=%EE%A0%AC%20innovation&text=Action%20d'innover%20%3B%20son%20r%C3%A9sultat,Avoir%20horreur%20des%20innovations.&text=2.,ou%20d'un%20proc%C3%A9d%C3%A9%20nouveau> (дата звернення: 05.12.2022).
14. L'innovation au cœur de la dynamique du capitalisme selon Schumpeter, n.d. URL: <https://www.lumni.fr/article/l-innovation-au-coeur-de-la-dynamique-du-capitalisme-selon-schumpeter> (дата звернення: 30.06.2022).
15. Puren Ch. (2007). Perspectives actionnelles et perspectives culturelles en didactique des langues-cultures : vers une perspective co-actionnelle co-culturelle. URL: <https://www.aplv-languesmodernes.org/~ilash/spip.php?article844> (дата звернення: 03.01.2023).

References:

1. Dychkivska I.M. (2015). *Innovative pedagogical technologies. 3-tie vydannia, vypravlene* — Akademydav, 34. [in Ukrainian].
2. Innovation. A large explanatory dictionary of the modern language, n.d. URL: <https://slovnuk.me/dict/vts/%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> [in Ukrainian].
3. Kostyuba N. (2020). Cognitive and stylistic characteristics of the student's communicative competence. *Psychological Prospects Journal*, 35. 68-82. DOI: 10.29038/2227-1376-2020-35-68-82 [in Ukrainian].
4. Nazarenko N. S. (2011). Project activity as a means of forming the professional competence of future translators. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/8_2011/28.pdf [in Ukrainian].
5. Nazymko O.V. (2018). Cognitive features of the formation of students' mental actions during the reception and generation of foreign language utterances. *Naukovyy visnyk Kherson's'koho derzhavnoho universytetu. Section Psykholohichni nauky*, Vol.1, 140. [in Ukrainian].
6. Law of Ukraine on innovative activity No. 40 IV (with amendments and additions). (2007, July 4). *Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15> [in Ukrainian].
7. Draft Law of Ukraine on Education (2017) URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reforms/proekt-zu-pro-osvitu-1.pdf> <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reforms/proekt-zu-pro-osvitu-1.pdf> [in Ukrainian].

8. Reform of education and science, n.d. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti> [in Ukrainian].
9. Innovation strategy in the system. (2022). *Biblioteka pidruchnykiv ta statey Posibniki*. 306. URL: <https://posibniki.com.ua/post-strategiya-innovacii-v-sistemi> [in Ukrainian].
10. Theories of intelligence, n.d. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%97_%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83 [in Ukrainian].
11. Blended learning models, n.d. URL: https://blendedlearning.pro/blended_learning_models/ [in English].
12. Commission européenne (2010). *Europe 2020. Une stratégie pour une croissance intelligente, durable et inclusive*. Bruxelles, le 3.3.2010. URL: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20FR%20BARROSO%20-%20Europe%202020%20-%20FR%20version.pdf> [in French].
13. Innovation Larousse, n.d. URL: <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/innovation/43196#:~:text=%EE%A0%AC%20innovation&text=Action%20d%27innover%20%3B%20son%20r%C3%A9sultat,Avoir%20horreur%20des%20innovations.&text=2.,ou%20d%27un%20proc%C3%A9d%C3%A9%20nouveau> [in English].
14. L'innovation au cœur de la dynamique du capitalisme selon Schumpeter URL: <https://www.lumni.fr/article/l-innovation-au-coeur-de-la-dynamique-du-capitalisme-selon-schumpeter> [in English].
15. Puren Ch. (2007). Perspectives actionnelles et perspectives culturelles en didactique des langues-cultures : vers une perspective co-actionnelle co-culturelle, URL: <https://www.aplv-languesmodernes.org/~ilash/spip.php?article844> [in English].